LEXIKÓN ARMÁDY

Armáda je základnou oporou každej ríše, kráľovstva či iného štátneho útvaru. Je to organizovaná sila, ktorá stojí medzi poriadkom a chaosom, medzi bezpečím a hrozbou, medzi mocou a slabosťou. V tomto období, keď sa svet rýchlo mení, keď sa objavujú nové územia, nové obchodné trasy a nové ambície panovníkov, armáda je nevyhnutným nástrojom prežitia aj rozmachu.

Armáda slúži v prvom rade na ochranu územia, na obranu obyvateľstva, na stráženie obchodných ciest a prístavov, na udržiavanie vnútorného poriadku a na presadzovanie vôle a práva panovníka. Je to inštitúcia, ktorá zabezpečuje, že zákony majú váhu, hranice majú význam a štát má autoritu. V čase, keď sa medzi ríšami a kráľovstvami súperí, armáda je hlavným jazykom diplomacie – jazykom, ktorému rozumejú všetci.

Armáda je tiež symbolom prestíže. Silná armáda znamená rešpekt, obavy aj uznanie. Panovníci investujú do výcviku, výzbroje, pevností a lodí, aby ukázali svoju moc. Vojaci nosia uniformy, ktoré reprezentujú ich kráľovstvo, ich hodnosť a ich česť. V mestách a prístavoch ich prítomnosť pripomína, že štát je pripravený brániť svoje záujmy.

V súčasnosti sa armáda mení rýchlejšie než kedykoľvek predtým. S príchodom strených zbraní ako sú arkebúzy, muškety, delá prichádzajú nové jednotky a taktiky boja. Pechota získava väčší význam, jazda sa prispôsobuje novým podmienkam, delostrelectvo mení podobu bojiska. Armáda sa neustále vyvíja a stáva sa profesionálnejšou, organizovanejšou a technicky vyspelejšou. Už to nie je len zhluk rytierov a žoldnierov – je to štruktúrovaná sila s jasnou hierarchiou, disciplínou a pravidlami.

Armáda slúži aj na expanziu a kolonizáciu. Výpravy kolonizátorov sa opierajú o vojenskú silu, ktorá im umožňuje zakladať pevnosti, chrániť obchodné stanice a presadzovať kontrolu nad novými územiami. Vojaci sprevádzajú obchodníkov, kartografov, misionárov a námorníkov – sú súčasťou každého kroku, ktorým sa Starý svet rozširuje do sveta.

Na záver armáda je teda ochrancom, nástrojom moci, symbolom prestíže, garantom poriadku a motorom expanzie. Je to inštitúcia, bez ktorej by žiadny štát nedokázal prežiť v turbulentnom a ambicióznom svete, kde sa hranice menia, ambície rastú a moc sa meria nielen bohatstvom, ale aj silou zbraní.

1. Štruktúra armády

*Armáda je **organizovaná, hierarchická a funkčne rozdelená sila**. Jej štruktúra sa neustále vyvíja, pretože nové technológie menia podobu bojiska.*

Základné zložky armády

- ***Pechota** — najpočetnejšia zložka; tvorí jadro armády. Pešiaci sú vybavení halapartňami, kopijami, arkebúzami a muškami a mečmi alebo inou krátkou zbraňou.*
- ***Jazda** — rýchla, úderná sila; využíva sa na prieskum, útoky na boky, prenasledovanie. Vybavení sú kopijami, strelnými zbraňami a mečmi alebo inou krátkou zbraňou.*
- ***Delostrelectvo** — artilléria úraduje spoza bojových línií a je markantnou silou na bojisku. Tiež sa využíva ako obranný nástroj. Najväčšie využitie má v námorníctve.*
- ***Obliehacie stroje** — je to súbor ťažkej techniky, ktorý sa využíva hlavne pri obliehaní hradov, opevnení a iných obranných bodoch.*
- ***Námorné sily** — plavidlá rôznych veľkostí a charakterov, ktoré slúžia na obranu pobrežia, riek ale aj na boje na otvorených vodách. V závislosti od ponoru a vybavenia sa plavidlá delia na konkrétne využitie.*
- ***Žoldnieri** — profesionálni bojovníci najímaní panovníkmi, aristokraciou alebo organizáciou; často tvoria elitne trénované jednotky. Žoldnieri sú politicky apartiálni, bojujú výlučne za finančné ohodnotenie.*
- ***Špeciálne jednotky** — jedná sa o menšiu vojenskú jednotku, ktorý sa vyznačuje svojským štýlom boja, brnením a zbraňou. Takéto jednotky väčšinou slúžia a zodpovedajú sa priamo iba panovníkovi.*
- ***Konkvistádor** — jedná sa o špeciálnu vojenskú jednotku, ktorá sa venovala dobývaniu koloniálnych území a nových regiónov.*

Podporné zložky armády

- ***Inžinieri** — stavajú opevnenia, obliehacie stroje, mosty.*
- ***Logistika** — zásobovanie potravinami, muníciou, výstrojou.*
- ***Medicínsky personál** — ranhojiči, lekári, polní lazarety.*

2. Vojenská hierarchia v 16. storočí

Armáda funguje na prísnej hierarchii. Každý vojak má svoje miesto, povinnosti a nadriadených. Disciplína je základom úspechu.

Hlavné hodnosti

- **Marshal/Grand generál** — najvyšší veliteľ v rámci kráľovstva a ríše hneď po panovníkovi
- **Generál** — velí celej armáde; rozhoduje o stratégii.
- **Vice generál** — pobočník generála, často velí jednej z častí armády na bojisku
- **Colonel** — velí pluku; zodpovedá za výcvik a disciplínu.
- **Kapitán** — velí kompánii; priamo riadi vojakov v boji.
- **Veliteľ (seržant)** — udržiava poriadok, formácie, výcvik.
- **Dôstojník** — pomocník veliteľa, slúži ako spojka medzi velením a vojakmi.

Špeciálne posty

- **Zástavník** — nesie zástavu; symbol jednotky.
- **Trubač** — prenáša signály počas boja.
- **Posol** — prenáša správy medzi veliteľmi.

Zloženie armády

- **Elit** — vojak s vysokými skúsenosťami, väčšinou bojuje v zadných líniách a chráni veliteľa alebo panovníka.
- **Vojak** — vykonáva rozkazy a bojuje v prvej línii.
- **Kadet** — učeň, vojak v štádiu výcviku. Často nasadený v prípade nižšieho počtu vojakov na bojisku v prvej línii.

Typy vojakov

- **Ťažká pechota** — vojaci v plnom brnení, vybavení dlhou zbraňou, krátkou zbraňou a štítom
- **Ľahká pechota** — vojaci v ľahkom brnení, majú rýchlejší pohyb, väčšinou bojujú s krátkou zbraňou
- **Strelecká pechota**— vojaci v ľahkom brnení, obsluhujú strelné zbrane ako sú luk, kuša alebo mušketa.
- **Ťažká jazda** — vojaci v sedle na koni, alebo inom zvierati, v plnom brnení, vybavení dlhou zbraňou, krátkou zbraňou a štítom

- ***Ľahká jazda*** *— vojaci v sedle na koni, alebo inom zvierati, väčšinou bojujú s krátkou chladnou zbraňou alebo majú strelnú zbraň*
- ***Námorník*** *— vojaci trénovaný na obsluhu plavidla a na boj na vode. Námorníci sa špecializujú na obsluhu lode, na obsluhu delostrelectva, na strelcov a vojakov na boj z blízka.*
- ***Obsluha obliehacích strojov*** *— vojaci v ľahkom brnení s inžinierskymi a matematickými znalosťami. Obsluhujú ťažkú techniku, na boj z blízka používajú krátku chladnú zbraň.*

Vojenské hodnosti

pozemné vojsko	***jazda***	***námorníctvo***	***artilléria***
marshal/grand generál	*grand generál*	*grand admirál*	*grand general*
generál	*constable*	*admirál*	*artilery master*
vice generál	*vice constable*	*kontra admirál*	
	elit kolonel	*komodore*	
colonel	*colonel*	*colonel*	*colonel*
kapitán	*kapitán*	*kapitán*	*kapitán*
komander (veliteľ)	*komander*	*komander*	*komander*
dôstojník (officier)	*dôstojník*	*dôstojník*	*dôstojník*
elit	*elitný jazdec*	*elitný námorník*	*elitný strelec*
vojak	*jazdec*	*námorník*	*strelec*
kadet	*kadet*	*kadet*	*kadet*

3. Výzbroj a výstroj armády

Výzbroj sa nedá štandardizovať, nakoľko sa staré zbrane miešajú s novými strelnými technológiami. Vojak musí byť pripravený na boj na blízko aj na diaľku.

Chladné zbrane *— čepele majú vyrobené z kovu a sú kombinované s drevom pre lepší úchyt a zníženie hmotnosti. Chladné zbrane delíme na krátke na boj z blízka a n dlhé na boj s odstupom.*

Strelné zbrane — *zbrane slúžiace na boj z diaľky, šípy, guľky a iná munícia decimuje sily ešte pred zrážkou, spôsobuje traumatizujúce zranenia.*

Artilléria a obliehacie stroje — *stroje slúžiace na spôsobenie vážnych poškodení obranných zariadení, barikád, budov a plavidiel. Delové gule, kamene a iný materiál spôsobuje ťažké devastačné stavy, pre pechotu a jazdu je vždy smrteľná.*

Zbrane na blízko

traumatizujúce a štiepne zbrane

vojnová sekera, tomahawk
bac de corbin (kladivo-sekera)
bludgeon (kyjak s ostrím)
cep
club (staroveký)
palcát
jazdecký pik (tenká kladivo-sekera)
mace
mace bez reťaze
palica
vojnové kladivo

meče a zbrane s rukoväťou

(meče s jednou čepeľou, dvojčepeľové, rovné či zakrivené)

meč
dýka
zweihandler
šabľa so širokou čepeľou
katana
nôž
longsword
rapier
šabľa
krátky meč

kord
ulfberht – staroveký meč

kopije

kolva
bardich
bill (kopija so zahnutou čepeľou)
glave (kopija s rôznym čepeľovým zakončením)
goedendag (kopija so šípovým zakončením)
guisarme (kopija so zahnutou čepeľou a bodákom)
halberd (dlhá kopija so sekerkou na vrchu)
lance (jazdecká kopija, jednoduchá)
lochaber axe (kratšia kopija sekerovitá)
lucerne hammer (kopija s kladivkom)
military fork
partisan (dlhá kopija s typickým diamantovým zakončením)
pike (dlhá jednoduchá kopije od 3-7m)
plancon e picot (kopija s palcátom)
ransuer a spetum (kopija s vidlami, prvá krajšia druhá dlhá)
sovnya (kopija so šabľou)
swordstaf
voulge (kopija so sekáčom a ostňou)
war scythe (kosa)

Zbrane na diaľku / strelné zbrane

strelné zbrane malé

luk
longbow
eastern bow
kuša
arbalest - naťahovacia
balista -
opakovačka
plameňomet
arquebus (dlhá puška)
sling (špagát na vrhanie kameňov) & prak & bolas
chakram & boomerang
vrhacia sekera
kunai (vrhacia dýka)

shuriken - hviezdice
vrhací oštep
bič

artilléria

bombard (malé tučné delo s dlhým doletom)
kanón
culverin
ručný kanón
raketa
hawcha
huo che (na báze luku)

obliehacie zbrane

balista
baranidlo
katapult
mangonel
oranger
trebuhet
tower
rebrík

Živé zbrane

bojové zvieratá

psy
ťavy
slony
kone
dravé vtáky
šelmy
hady

Munícia

guľka *— malá kovová alebo liatinová munícia do muškiet*
delová guľa *— kovová alebo liatinová munícia do kanónov a pod.*
Knipes *— polovičné gule spojené reťazou, používané na ničenie sťažňov*
Grapes *— malé kovové alebo liatinové guľky, používané na decimovanie posádky*

Explozívne gule *—— kovová alebo liatinová munícia dutá a plnená explozívnou látkou, ktorá sa aktivuje pri náraze.*
šrapnel *— kovové alebo liatinové úlomky plnené do kanónov používané na maximálne poškodenie*
klince *— doplnková artilérna munícia na decimovanie morálky protivníka*
šípy *— kratšia drevená tyč s kovovým hrotom slúži do starších strelných zbraní ako sú luk a kuša, väčšinou na jedno použitie, proti kovovému brneniu málo efektívna. Vo východnej zemi často aplikovaná do artilérnych strojov*
oštepy *— dlhšia drevená tyč s kovovým hrotom slúži na vrhanie. Používa sa pri kratších vzdialenostiach, väčšinou na jedno použitie, proti kovovému brneniu málo efektívna.*
kameň *— upravovaná tesaná forma munície do katapultov a iných obliehacích strojov. Spôsobuje ťažké poškodenia opevnení a budov.*
olej *— defenzívna munícia používaná na hradbách, ľahko horľavý materiál.*

Výstroj

Brnenie

plátové brnenie
gambeson (reťazový overal)
kované brnenie
kožené brnenie
lamellar armour (skladané)
mail – reťazové
kombinované

Ďalšie časti výzbroje

štít
helma
čižmy
brnenie pre zvieratá
rukavice

Uniforma

Obranné zariadenia a budovy

budovy

bailey & barbican – opevnenie
hradby, palisáda
hrad
citabela

zariadenia

padací most, padacia brána
opevnená veža
strážna veža (tower, keep, outpost)
moat – opevnenie strážiace pobrežie riek
diera smrti (pod bránou)

4. Taktiky a spôsob boja v 16. storočí

Bojisko sa mení. Strelné zbrane narúšajú tradičné rytierstvo a vytvárajú nové formácie.

Pechotné formácie

- ***Stena kopijí*** *— dlhé kopije tvoria nepreniknuteľnú stenu proti jazde.*
- ***Kombinovaná línia*** *— strieľajú v salvách, krytí kopijníkmi.*
- ***Korytnačka*** *— skupina pechoty s krátkymi zbraňami, krytá štítmi.*

Jazdecké taktiky

- ***Klinový útok*** *— jazda preráža línie pechoty.*
- ***Obchvat*** *— útok na boky alebo zadné línie.*
- ***Kantanbrijské kolo*** *— jazda s lukmi jazdí dookola a strieľa*

Delostrelecké taktiky

- ***Bombardovanie pevností*** *— delá ničia hradby a brány.*
- ***Podpora pechoty*** *— streľba do formácií pred útokom pechoty.*

Námorný boj

- ***Líniová formcia*** *— lode sa zoradia bokom, aby mohli strieľať delami.*
- ***Rádová formácia*** *— priblíženie lodí vedľa seba*
- ***Pyramídová formácia*** *— lode sa plavia v kline a následne sa krídla delia*
- ***Kruhová formácia*** *— lode sa uzavrú do kruhu, rotujú a strieľajú*